

op vossen tocht

Hij leeft in elk van ons. De vos. Niet altijd. Of niet altijd in iedereen. In sommigen draaft hij doorlopend mee. Anderen sluipt hij in en uit, een oranje schaduw in de diepblauwe nacht. Maar niemand ontsnapt aan hem. Allemaal ademen we zijn adem. Allemaal voelen we zijn hartslag. Hij is ons verlangen. Naar vrijheid. Naar wildernis. Naar meer. Meer dan dit. Meer dan het alledaagse. Meer dan wat het oog ziet.

Maurice gaat, vandaag, gisteren en alle andere dagen, dezelfde weg. Maurice is geen vos. Maurice voelt geen verlangen vos te zijn. Maurice is een hond. Honden zijn tam. Ze lopen de weg die hun mens voorgaat. Geduldig. Volgzaam. Trouw. Maar niemand ontsnapt aan de vos.

Maurice is geen gewone hond. Not an ordinary dachshund. Gewone honden plassen tegen bomen. Gewone honden apporteren stokken. Gewone honden liggen in het gras. Maurice plast tegen Davidia Involucrata. Brengt Fagus sylvatica terug. En rust vervolgens uit op Festuca en Agrostis Cappilaris. (Van Poa annua moet hij niezen.) Maurice is een hond met stijl, klasse en botanische interesse.

Maar niet vandaag. Vandaag stroomt in hem ander, wilder bloed. Ruikt hij andere geuren. En kijkt hij met andere ogen naar wat hij alle dagen ziet. Parken worden wouden. Dromen worden daden. Vogels verrijzen uit hun eigen as. Verrukt rent hij rond in deze nieuwe wereld, waarin alles wat hij bedenkt, bestaat. Ontstaat. Een groot, grenzeloos rijk vol schoonheid. Even teder als wreed. Alles mogelijk, alles tijdelijk. Alles nieuw, alles nu. Nu en hier. Heel even.

“Wees als de vos, die meer sporen nalaat dan nodig, sommige in de verkeerde richting. (Be)oefen heropstanding,” denkt Maurice. Nee. Dat denkt hij niet. Dat heeft hij gelezen, lang geleden, op de flap van het boek van de man die op de bank was ingeslapen. Maar niet begrepen. Tot vandaag.

4 Jef Burmpark

Catharina Dhaen

Vroeger stonden hier arbeidershuisjes. Die zijn afgebroken toen ik nog een kind was. Daarna is hier lang een kale, lege vlakte geweest, een tijdlang stond ze vol onkruid, dat was een mooie periode. Toen dit parkje er kwam, was ik al verhuisd; ik heb het recent ontdekt, als doorgang. Wat me hier als schilder intrigeert, is de tegenstelling tussen het park en die nieuwbouwblokken: allemaal white boxes met dezelfde indeling. Dat contrast tussen natuur en cultuur, wat een park altijd is, fascineert me.

Daar ben ik in mijn werk ook erg mee bezig: architecturaal versus organisch, schoonheid versus lelijkheid... Hier ben ik getriggerd door de strakke balkons en de schuin afgesneden schaduwen van de relingen en de kromme bomen, die ooit in een tuintje stonden en zich naar de zon moesten plooiën. Ik zou een uitsnede maken die focust op de clash tussen wat natuurlijk is en wat door mensen is gemaakt. De dansende lichtvlekken, waar de zon door de bomen valt, zijn ook mooi. Toch zou ik hier nooit komen tekenen: ik voel mij hier altijd een indringer. Alsof ik bij die mensen in de tuin loop.

Vroeger probeerde ik alles vacuüm te trekken en zuiver formeel te werken: alleen vorm en kleur. De laatste jaren wordt mijn werk steeds persoonlijker. Na het overlijden van mijn grootmoeder heb ik een reeks werken gemaakt waarin een roos voorkomt: die stond op het behangpapier van de slaapkamer in haar huis waar ik bleef slapen, en waar zij bij mij sliep. Die bloem wordt dan tegelijkertijd een symbool voor dat afscheid, maar het is ook een uitgemolken symbool, voor liefde en natuur, waardoor het iets heel universeel wordt.

5 Castrohof

Dan Dhaen

Mooi gebouw, hè? We hebben in de jaren '70 actie gevoerd om het te beschermen, want het stond te vervallen. We zijn er toen binnenge drongen en ontdekten er heel wat schatten, zoals de muurschilderingen onder het loszittende behangpapier. Wij wilden het Castrohof openstellen voor kunstenaars, want Sint-Niklaas had altijd al een grote academie, maar te weinig ateliersruimtes. De tuin zou wel wat meer afgesloten mogen zijn, zodat de lelijkheid van de omliggende gebouwen verdoken zou zitten achter het groen. Eigenlijk vind ik dit parkje het mooist tijdens de Vredesfeesten: dan leeft het en staat het vol met mensen die samen genieten van muziek. Daar krijg ik kippenvel van.

Deze plek rechtstreeks vertalen naar mijn werk is moeilijk; dat ontstaat van binnenuit, uit mijn gevoel. Daarom werk ik ook het liefst met inkt, aquarel en houtskool. Hoe dat reageert met het papier, dat is zo eerlijk, zo puur. Daarom hou ik zo van tekenen...

1 Casinopark

Mauro Pauwels, kinderstadsdichter

Mij vallen hier vooral de vormen op. En de prachtige oude bomen, zoals die daar, met zijn gerafeldde schors. Wat daar allemaal in leeft, dat is zo om over na te denken. En aan die zwanen valt niet te ontkomen, die zouden ook in mijn gedicht belanden. Net als de eendjes. Na ezels zijn dat de beste dieren ooit: altijd lief en braaf. En zo harmonieus samenleven. Een park zonder eendjes is geen park.

Meestal vertrek ik voor een gedicht wel eerder uit een gevoel. Gelukkig kan ik oude gevoelens makkelijk opnieuw oproepen, al is dat ook soms lastig: als ik terugdenk aan een ruzie, voel ik ze weer. Als ik zo naar dit park kijk, denk ik aan mijn beste maat. We zagen elkaar elke dag op school, 's zaterdag bij het voetballen en 's zondags hier: we hielden loopwedstrijdjes rond de vijver. Dat mis ik, nu hij in Engeland woont. Toch zou het geen weemoedig parkgedicht worden, maar een blij: als kind is het leven heel rooskleurig.

Nu kom ik stilaan in de grotemensenwereld, dat valt weleens tegen.

Iraïs Ooms, danser

Ik kom hier na het lesgeven wel eens iets drinken, terwijl mijn man een concert meepikt. Dit park is een kleine oase in de stad, al is het me wat te gepolijst. Ik geef hedendaagse dans, en ga met mijn leerlingen graag op zoek naar wat "onaf" is: ik wil dat ze leren improviseren, zonder zichzelf en hun bewegingen te censureren. Ik werk graag met lelijkheid, het verwrongen zijn van een lichaam. In klassieke dans trainen ze perfectie en esthetiek; vaak is het een schok als ze dan bij mij over de grond moeten rollen. Ik hou van het aardse van laag bij de grond dansen, al maakt dat het fysiek zwaar. Als ik hier een voorstelling zou maken, zou ik iets tegenover de elegantie van de tuin willen stellen. Dansers uit de vijver laten kruipen, met planten en slijk op hun naakte lichaam. En dan de bomen in...

Als ik die choreografie maar niet zelf moet dansen, want ik heb hoogtevrees.

Mercatorpark 7

Johan De Vos, fotograaf

Dit parkje is niet mooi of lelijk, maar wel bijzonder. Ooit was het duidelijk een siertuin, bedoeld voor genot, met die rotspartij als namaakbron. Tegen de muren staan oude grafstenen en in de hoek vind je een lapidarium, een stapel bewerkte stenen, begroeid met onkruid. Het is ook in grote mate onaf; er zijn altijd werken. Iets waar aan gewerkt wordt, is spannender; wat of is, verliest zijn avontuur. Dit parkje, oud en nieuw tegelijk, vat voor mij Sint-Niklaas samen: ook altijd een niet geheel geordende toestand.

Als fotograaf valt me de botsing van de tijd op: de rotsjes, die nog een vage waterval vormen, en dat knalrode polyester beeld, waarop altijd kinderen spelen. Als je het van buitenaf zou zien, heeft dit voorste deel een mooie geometrie: de strakke organisatie van de tuin achter het huis van de textielbaron, met die cirkels op de grond, contrasteert met het romantische van het watervalletje, het lapidarium en de zerken. Een heel spannende tegenstelling.

Maar het dierbaarst zijn me eigenlijk de ratten die ik ooit heb zien spelen onder de brug. In Brugge hadden we in mijn jeugd een rattenplaag: na school gingen we altijd naar de ratten kijken. Het zijn eerder onaantrekkelijke dieren met een slechte reputatie, maar net dat geeft hen een enorme vrijheid: ze zijn de antipode van huisdieren. Hun spel zou ik wel willen vastleggen, maar dat laat zich niet vangen in een foto.

Pieter Matthysens, muzikant

Het parkje is kleiner dan in mijn herinnering: daar is het een wild fietsparcours.

Maar als ik er als muzikant naar kijk, gaat er een schatkamer open en zie ik totaal andere dingen. Dan denk ik aan Schuberts Lindenbaum of aan Mahlers Zwei blauen Augen, waarin een dichter onder een linde in slaap valt. Alles hangt af van hoe je kijkt. Of luistert. Ken je dat beeld van John Cage, die zijn 4'33" (een stuk waarin de muzikant 4'33" niet speelt, maar alleen het omgevingsgeluid klinkt) uitvoert op een plein in Harvard terwijl de auto's om de vleugelpiano heenrijden? Zo kan je naar elke plek 'luisteren'. En dan merk je plots dat elke boomsoort anders ruist. De Duitse componist Peter Ablinger heeft de klank van wel dertig boomsoorten opgenomen: hij zocht geïsoleerde bomen, zodat er niets anders meeklonk, en zat daar dan dagenlang met zijn opnameapparaat om het ritelen van een linde perfect te registreren. En voor zijn 'bomenopera' plantte hij bomen waar het publiek volgens een bepaald traject doorheen wandelde en hun geruis hoorde. Wij hebben ook eens boomopnames in een concert gebruikt en de muzikanten dachten dat het white noise was, elektronische ruis. Fascinerend toch dat elektronische muziek en natuurgeluiden zo dicht bij elkaar kunnen liggen? Helmut Lachenmann laat musici in Pression verschillende soorten ruis produceren: rauschen staat er. Als romantisch begrip doet dat woord aan Schubert en Schumann denken: klaterend water in beekjes. In de 20e eeuw werd het vertaald als noise en kreeg het een negatieve bijklank. Terwijl Lachenmann zelf zegt dat hij alleen maar geluiden uit instrumenten heeft gehaald die er al eeuwenlang in zaten. En zijn muziek dus niet radicaal nieuw is, maar gewoon de traditie verderzet: blijven zoeken naar nieuwe klanken.

Als de zon doorbreekt, krijgt de lindeboom een hemelse gloed: dan zit je plots in een compleet ander universum. Dat doet me denken aan Joanna Baillie, die zegt dat er twee soorten componisten zijn: schildercomponisten, die alles opbouwen van een wit blad, en sculptuurcomponisten, die vertrekken van bestaand materiaal, zoals zijzelf.

Als zij hier geluiden zou opnemen en die zou bewerken en er instrumenten zou bijschrijven, zou er vanzelf een compositie ontstaan.

Bettina De Bruyne, beeldend kunstenaar

Mogelijkheden! Ik zie hier massa's mogelijkheden. Bij die berg stenen in de hoek zou ik een grote spiegel plaatsen, zodat het park meer diepte krijgt. In de bomen zou ik grote nesten hangen en kroonluchters op zonne-energie, met kristallen die klingelen in de wind. En overal grote leien, waar mensen op kunnen schrijven, zodat er een park-dialogoog ontstaat. Tegelijk meer community bouwen, met een grote zitcirkel in plaats van die cleane bankjes, en cocons en shelters maken waarin je je kan afzonderen. Een troostplek in de holte van die berg bijvoorbeeld, waarin mensen en gevoelens veilig zijn. Speeltuigen in de stijl van Niki de Saint Phalle. En naast die krokodil die daar ligt, zou ik een paar Panamarenko-kroko's leggen.

Ik ben een grote fan van boswachter Peter Wohlleben die schrijft dat alle organismen met elkaar verbonden zijn en communiceren. De wortels van al deze bomen zijn met elkaar verstrengeld: dat zou ik nabouwen als installatie. Een kijkglas in de grond, waardoor je die verbondenheid kan zien. Niet met de echte wortels natuurlijk, want dan gaan de bomen dood. Alles begint met kijken. Echt kijken. Hoe vaak lopen we bomen voorbij zonder te beseffen dat het bomen zijn? Daarom heb ik uit oude tinnen borden het woord boom gegoten: zodat je het om een boom kan plooiën en je er weer bewust van wordt dat het een boom is.

Voor kinderen zou ik met kleine poppetjes hele werelden maken in uitgeholde boomstronken. Of gewoon deurtjes op bomen tekenen, zodat je kan aankloppen, en daar dan verhalen bij verzinne: misschien zijn die bomen wel gegroeid uit reuzentenen. Het hoeft niet waar te zijn; als de kinderen maar beseffen dat er leven in zo'n boom zit.

Met rag heb ik ze aan elkaar genaaid:

struiktegels,
lapjes van gras,
ballonnen van bloesem en kruid,

allemaal voor

3 Markt

Daniël Ost

De markt is nu eenmaal een markt; anders zou het een park zijn. Maar het zal nooit een park kunnen zijn, net omdat het die marktfunctie heeft. En omdat het een evenementenplein is, dat onlosmakelijk verbonden is met de Vredesfeesten en de ballons. Het is de grootste markt van België en de tweede grootste van Europa, maar eigenlijk is het een beetje een vergiftigd geschenk van Margareta van Constantinopel: probeer zo'n oppervlakte maar eens gezellig te krijgen.

Bij de heraanleg blijft ongeveer de helft marktruimte, met een grote waterpartij die overdag leegloopt. In steen, want gras overleeft zo'n wekelijkse markt niet. Op het Museumplein in Amsterdam moeten ze na elk evenement de grasmat herstellen, daar vervangen ze zo'n 20000 vierkante meter gras per jaar. Dat is niet haalbaar. Op het andere deel komt wel een grasveld, en een verzonken tuin: dat moet een warme plaats worden, met veel groen. En rondom de markt plannen we drie rijen bomen die de seizoenen reflecteren, zodat er altijd wel eentje op zijn mooist is. In de loop van mijn leven ben ik een halve Japanner geworden, en die eten in de winter geen aardbeien: ik denk ook heel seizoensgebonden. Kleur en vorm zijn natuurlijk ook belangrijk, en de bomen moeten klein genoeg blijven, zodat ze geen gevaar vormen voor de ballonvaarders.

2 Stationsstraat

Daniël Ost

De Stationsstraat is natuurlijk geen park, dus veel mensen lopen de bomen daar gewoon voorbij. Terwijl er echt over nagedacht is. Ook hier schittert elk seizoen een andere boom.

Vandaar de mengeling van Magnolia Grandiflora, Quercus Ilex of steeneik (een zuidse boom, ik heb al rekening gehouden met de opwarming van de aarde), Acer Griseum of Papieresdoorn (die in de winter zo mooi zijn bast toont) en zelfs Davidia Involucrata, zelfzame zakdoekjesbomen. Allemaal laagblijvende, meerstammige bomen: levende sculpturen, eigenlijk. Intussen worden daar zelfs boomwandelingen georganiseerd, net zoals in het Casinopark, dat ik ook aangevuld heb met zeldzame bomen; daar ben ik best wel fier op.

6 Warp

Winy Ang, kinder- en jeugdpsychiater & auteur

Ik ben door een grappig toeval in Sint-Niklaas opgegroeid: mijn moeder is oogarts, en mijn vader had heel precies uitgezocht waar de concentratie aan oogartsen per inwoner het laagst was. Intussen ben ik al lang verhuisd, waardoor ik Warp nu pas ontdek.

Wat me hier het meest bevalt, is dat dit een binnentuin is en geen park. Een binnentuin begint altijd met een deur in een muur die opengaat. Dat is het mooie eraan: je staat voor die deur, je weet dat er een tuin achter zit, en als je ze opendoet, gaat er een wereld open die je je voordien niet kon voorstellen. Zoals in De geheime tuin van Frances Burnett, of in Villa Augustus in Dordrecht, daar is zelfs een geheime kamer in een geheime tuin.

De kunstwerken maken deze binnentuin extra bijzonder. Die ladder omhoog bijvoorbeeld (Corry Vandermassen), die vind ik werkelijk prachtig. Als kinderpsychiater ging ik vaak met mijn cliënten wandelen in het Middelheimpark, ook een beeldenpark. In het groen kijk je anders naar kunst dan in een museum en dat kijken naar dingen die je niet altijd begrijpt, leidt tot onverwachte gesprekken.

Zo'n tuin is ook een mooie plek voor toevallige ontmoetingen. Misschien zit daar wel een boek in: een binnentuin is een raakpunt tussen binnen en buiten. Die spanning zindert door al mijn verhalen, misschien vanuit mijn achtergrond als psychiater — daar spreek je mensen aan op hun binnenste tegelijkertijd probeer je verbinding te leggen naar buiten. Zo'n tuin belichaamt dat. Net door de begrenzing kan er iets magisch gebeuren. Ik krijg ook meteen ideeën in zo'n omgeving: er borrelt nu al vanalles.

Sint-Niklaas
Vlaanderen
LITERATUUR
VLAANDEREN
v.v. Filip Baeyens, Grote Markt 1, Sint-Niklaas
in 2020 wandelde
Lies door Lier met
Tom Mariën. Scan de
QR-code voor het pad
van de kat.

op **VOSSEN**
in culturele tocht
binnentuinen

Gaea Schoeters en Lies Van Gasse trekken de vossenpels aan en gaan op stap in Sint-Niklaas. In vijf wandelkaarten belichten ze telkens een andere kant van hun geboortestad. Gaea Schoeters schrijft en interviewt. Lies Van Gasse tekent en schrijft een groetend gedicht dat de vijf wandelkaarten verbindt. Volg de vossenstaart en ontdek bekende en minder bekende stukjes groen waar je buiten het grijs van de stad op adem kan komen. Een literaire wandeling *off the beaten track*.
www.gaeaschoeters.be
www.liesvangasse.be